

Nr 92

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1962/63 till statistiska centralbyrån, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

(5:e avd.)

Vid anmälan i propositionen nr 1 (bilaga 9) av de under sjunde huvudtiteln uppförda anslagen Statistiska centralbyrån: Avlöningar till personal för verksamheten i allmänhet, Statistiska centralbyrån: Omkostnader för verksamheten i allmänhet samt Statistiska centralbyrån: Särskilda undersökningar framhöll chefen för finansdepartementet, att han senare ämnade framlägga förslag om proposition till 1962 års riksdag angående omorganisation av statistiska centralbyrån på grundval av ett av delegationen för statistikfrågor framlagt förslag. Kungl. Maj:t har vidare under nyssnämnda bilaga, punkterna 10, 11 och 12, föreslagit riksdagen att, i avbidan på ifrågavarande proposition, för budgetåret 1962/63 beräkna till Statistiska centralbyrån: Avlöningar till personal för verksamheten i allmänhet ett förslagsanslag av 4 459 000 kr., till Statistiska centralbyrån: Omkostnader för verksamheten i allmänhet ett förslagsanslag av 1 950 000 kr. samt till Statistiska centralbyrån: Särskilda undersökningar ett reservationsanslag av 250 000 kr.

Sedermera har Kungl. Maj:t i propositionen nr 113, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 2 mars 1962, föreslagit riksdagen att a) godkänna av departementschefen tillstyrkta riktlinjer för den statliga statistikens organisation under budgetåret 1962/63; b) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för förslagens genomförande; c) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för statistiska centralbyrån som föranledes av vad i statsrådsprotokollet över finansärenden för den 2 mars 1962 förordats; d) godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för statistiska centralbyrån, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1962/63; e) till Statistiska centralbyrån: Avlöningar till personal för verksamheten i allmänhet för budgetåret 1962/63 under sjunde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 7 363 000 kr.; f) till Statistiska centralbyrån: Omkostnader för verksamheten i allmänhet för budgetåret 1962/63 under sjunde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 4 640 000 kr.; g) till Statistiska centralbyrån: Särskilda undersökningar för budgetåret 1962/63 under sjunde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 1 000 000 kr.;

- h) till Statistiska centralbyrån: Kostnader för offsettryck för budgetåret 1962/63 under sjunde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.;
i) till Statistiska centralbyrån: Utrustning av offsettryckeri för budgetåret 1962/63 under sjunde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 125 000 kr.

Propositionen

I anslutning till riksdagens beslut år 1960 om den statliga statistikens framtida organisation framlägges i propositionen förslag till överföring till statistiska centralbyrån av verksamheten vid kommerskollegiets statistiska byrå, socialstyrelsens prisstatistiska verksamhet och vissa statistiska arbeten vid konjunkturinstitutet.

I samband härmed föreslås en omorganisation av statistiska centralbyrån, innebärande att verket organiseras på sju ämnesbyråer, varav två nyorganiserade, ett utredningsinstitut och en administrativ byrå, den sistnämnda motsvarande det nuvarande kansliet jämte biblioteks-, arkiv- och upplysningsavdelningen. Till administrativa byrån föreslås bli förlagt ett på affärsmässig basis drivet offsettryckeri avsett för verkets behov. Därjämte förutsättes folkbokföringsbyrån och maskincentralen tills vidare komma att kvarligga inom verket.

Den till centralbyrån överförda statistiken föreslås i huvudsak bli förlagd till de två nyorganiserade ämnesbyråerna, en för industristatistik och en för handels-, samfärdsel- och prisstatistik.

Vidare föreslås att verksledningen förstärkes med en produktionschef i Be 3 med huvudsaklig uppgift att leda och samordna ämnesbyråernas löpande verksamhet. Med hänsyn till planeringsverksamhetens centrala betydelse för statistikens utveckling och effektivisering föreslås dessutom en särskild avdelning med uppgift att biträda verkschefen vid planeringen och samordningen av statistikproduktionen.

I propositionen redovisas också förslag till utbyggnader och förbättringar av den statistikproduktion som under budgetåret 1962/63 avses bli förlagd till statistiska centralbyrån. I första hand föreslås en upprustning av verkets ekonomiska statistik, dels genom upprättande av ett centralt företagsregister, dels genom utbyggnad av korttidsstatistiken.

För budgetåret 1962/63 äskas till avlöningar, omkostnader och särskilda undersökningar 7 363 000 kr., 4 640 000 kr. respektive 1 000 000 kr. Därutöver begäres ett engångsanslag om 125 000 kr. för utrustning av offsettryckeriet. Bortsett från den anslagsökning som motsvaras av besparingar hos andra verk, från kostnadsökningar av automatisk natur och från vissa engångskostnader i samband med centraliseringen innebär detta en anslagsökning för den berörda verksamheten om 930 000 kr.

I statsrådsprotokollet redovisas de olika frågorna under följande huvudavsnitt, till vilka utskottet får hänvisa:

- I. Inledning (s. 3 o. 4)
- II. Nuvarande organisation och verksamhet m. m. (s. 4—24)
- III. Statistikproduktionen och statistiska centralbyråns arbetsuppgifter (s. 24—29)
- IV. Delegationens förslag till statistiska centralbyråns organisation och verksamhet (s. 29—49)
- V. Konsekvenser för de avlämnade verken (s. 49—56)
- VI. Överflyttningsproblem m. m. (s. 56—59)
- VII. Delegationens kostnadsberäkningar och förslag till anslagsäskanden för statistiska centralbyrån (s. 59—77)
- VIII. Yttranden (s. 77—93)

Departementschefens anförande återfinns i statsrådsprotokollet å s. 93—111. Utskottet tillåter sig hänvisa till statsrådsprotokollet i denna del. Här må dock — i anledning av motionsvis framställda yrkanden — särskilt påpekas, att propositionsförslaget innebär *dels* att den nuvarande byrån för dokumentationsverksamhet organisatoriskt inlemmas i den administrativa byrån som en särskild enhet, *dels ock* att maskincentralens offsetanläggning ersätts med ett för hela verkets behov avsett, på affärsmässig basis drivet offsettryckeri.

Motioner

I anledning av förevarande proposition har väckts följande motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, den ena inom första kammaren av herr *Söderquist m. fl.* (I: 627) och den andra inom andra kammaren av herr *Braconier m. fl.* (II: 758), i vilka motioner hemställts att riksdagen vid behandlingen av proposition 113 måtte besluta att i skrivelse till Konungen hemställa, att frågan om den organisatoriska förläggningen inom statistiska centralbyrån av den föreslagna dokumentationsenheten göres till föremål för förnyat övervägande;

dels ock två likalydande motioner, den ena inom första kammaren av herrar *John Ericsson* och *Birger Andersson* (I: 630) och den andra inom andra kammaren av herrar *Hagnell* och *Gustafsson* i Stockholm (II: 764), i vilka motioner hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhänga om snabb undersökning huruvida de för statistiska centralbyrån nödvändiga tryckeriarbetena kan på ett mera rationellt sätt och med mindre kostnader för statsverket utföras vid det affärsdrivande tryckeri, som statsmakterna redan har till förfogande, att i avvaktan därpå det förslag om särskilt offsettryckeri om tio anställda, varom hemställts i proposition nr 113, tills vidare icke måtte föranleda någon åtgärd samt att riksdagen måtte uttala sig för att genom Kungl. Maj:ts försorg en närmare undersökning måtte företagas rörande ändamålsenligheten och kostnadskonsekvenserna av nuvarande spridning av statsförvaltningens tryckeriresurser jämfört

med de fördelar som kan vinnas genom att på lämpliga områden rationellt tillvarataga möjligheterna vid det redan befintliga statliga, affärsdrivande tryckeriet.

Beträffande motiveringarna för de ifrågakvarande förslagen får utskottet hänvisa till motionerna I: 627 och I: 630.

Utskottet

På grundval av ett av 1960 års riksdag fattat beslut om den statliga statistikens framtida organisation har Kungl. Maj:t i förevarande proposition nr 113 framställt förslag angående anslag till statistiska centralbyrån för budgetåret 1962/63 m. m. I anslutning till tidigare uppgjord plan föreslås överföring till statistiska centralbyrån av verksamheten vid kommerskollegii statistiska byrå, socialstyrelsens prisstatistiska verksamhet samt vissa statistiska arbeten vid konjunkturinstitutet. Vidare föreslås en omorganisation av statistiska centralbyrån, varvid den till centralbyrån från andra verk överförda statistiken i huvudsak skulle förläggas till två inom verket nyinrättade byråer. Förslaget beträffande organisation och verksamhet vid statistiska centralbyrån under budgetåret 1962/63 innefattar en första etapp i den beslutade centraliseringen av den statistiska verksamheten. För nämnda budgetår äskas till avlöningar 7,36 mkr., till omkostnader 4,64 mkr. och till särskilda undersökningar 1 mkr.; härtill kommer beräknade kostnader för ett offsettryckeri. Den totala kostnadsökningen har beräknats till 6,55 mkr., varav 3,27 mkr. motsvaras av besparingar hos avlämnande verk samt minskning av visst anslag under nionde huvudtiteln. Den reella kostnadsökningen för den berörda verksamheten kan anges till i runt tal 3,28 mkr., varav ca 1 mkr. faller på kostnadsförändringar av huvudsakligen automatisk natur.

Utskottet har vid sin granskning av Kungl. Maj:ts föreliggande förslag inte kunnat undgå att särskilt uppmärksamma de därmed förenade kostnaderna. Utskottet vill därför starkt understryka departementschefens uttalande om att centraliseringen skall skapa förutsättningar för en kostnadsänkande effektivisering av verksamheten. Det är enligt utskottets mening angeläget att denna synpunkt städse hålles aktuell vid rationaliseringsarbetet inom förevarande område.

Utskottet har funnit vad departementschefen i olika hänseenden förordat beträffande statistiska centralbyråns organisation under nästkommande budgetår och därmed förknippade spörsmål inte ge utskottet anledning att framställa någon invändning — bortsett från en i det följande angiven detalj. Utskottet får därför med angivna begränsning tillstyrka Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Departementschefen har funnit starka skäl tala för ett av delegationen för

statistikfrågor framställt förslag att maskincentralens offsetanläggning ersättes med ett för hela verkets behov avsett, på affärsmässig basis drivet offsettryckeri. Ett sådant föreslås fördenskull skola inrättas. I anslutning härtill tillstyrker departementschefen två nya anslag, ett förslagsanslag till kostnader för offsettryck på 1 000 kr. och ett reservationsanslag till utrustning av offsettryckeri på 125 000 kr. I motionerna I: 630 och II: 764 hemställas att förslaget om särskilt offsettryckeri t. v. icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd. Motiveringen för detta yrkande är i första hand att det ansetts påkallat med en undersökning, huruvida de för statistiska centralbyrån nödvändiga tryckeriarbetena kan på ett mera rationellt sätt och med mindre kostnader för statsverket utföras vid det affärsdrivande tryckeriet som statsmakterna redan har till förfogande — statens reproduktionsanstalt. I samband härmed framställs i motionerna även ett yrkande som berör det allmänna problemet om verkens utrustande med egna tryckerier och åsyftar en närmare undersökning rörande ändamålsenligheten och kostnadskonsekvenserna av nuvarande spridning av statsförvaltningens tryckeriresurser.

Vid bedömandet av frågan om inrättande av ett särskilt offsettryckeri vid statistiska centralbyrån har utskottet inte kunnat undgå att fästa stor vikt vid det i motionerna I: 630 och II: 764 upptagna spørsmålet om förläggningen av tryckeriverksamheten inom statsförvaltningen, såväl beträffande särskilt statistiska centralbyrån som i fråga om förvaltningen i allmänhet. Det synes utskottet väl motiverat att en närmare undersökning företas av nämnda fråga. På sätt i motionerna anförts bör härvid undersökningen inriktas på att klarlägga förutsättningarna för att få förekommande tryckeriarbeten utförda vid det statliga affärsdrivande tryckeriet statens reproduktionsanstalt. Utskottet finner sig därför böra tillstyrka de i motionerna framställda yrkandena av nu avsedd innebörd.

I enlighet med utskottets sålunda uttalade uppfattning tillstyrker utskottet motionsyrkandet om att förslaget om särskilt offsettryckeri vid statistiska centralbyrån icke f. n. måtte föranleda någon riksdagens åtgärd. I anslutning härtill avstyrker utskottet särskild medelsanvisning för ändamålet under budgetåret 1962/63. Utskottet förutsätter härvid att eventuellt uppkommande särskilda kostnader på grund av offsettryckning hos utomstående tryckerier tills vidare skall kunna bestridas av till Kungl. Maj:ts förfogande stående, för centralbyrån anvisade medel.

I anledning av väckta motioner får utskottet särskilt uttala sig beträffande den organisatoriska förläggningen av den s. k. dokumentationsverksamheten. Statistiska centralbyråns nuvarande bibliotek, arkiv och upplysningsbyrå förestås av en byrådirektör, vilken är direkt underställd verkschefen. Delegationen för statistikfrågor har för ifrågavarande ändamål föreslagit inrättandet av en dokumentationsbyrå under ledning av en byrådirektör och sidoordnad övriga byråer. Departementschefen har emellertid i anslutning till statskontorets remissyttrande föreslagit, att dokumentationsbyrån orga-

nisatoriskt inlemmas i administrativa byrån som en särskild »dokumentationsenhet». I motionerna I: 627 och II: 758 anföres vissa argument mot detta förslag och framhålles, att om dokumentationsenheten inte i fortsättningen skall få vara en fristående enhet så bör den i varje fall inte knytas till administrativa byrån. I motionerna föreslås att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa, att frågan om den organisatoriska förläggningen av den föreslagna dokumentationsenheten görs till föremål för förnyat övervägande.

Utskottet vill framhålla att den avdelning inom statistiska centralbyrån, som innefattar bibliotek, arkiv och upplysningstjänst, enligt nuvarande organisation är direkt underställd verkschefen och utgör en självständig enhet inom verket. Enligt Kungl. Maj:ts förslag skall »dokumentationsenheten» inrymma bibliotek, arkiv, redaktion och informationssektion. Med hänsyn till denna enhets karaktär av serviceorgan för hela verket ävensom för utomstående vetenskapliga institutioner m. fl. torde det ligga i sakens natur att densamma alltjämt kommer att inta en självständig ställning. Ett stöd för denna uppfattning finner utskottet i departementschefens uttalande om att dokumentationsenheten skall utgöra »en särskild enhet». Det anförda torde gälla oavsett om enheten i formellt hänseende inlemmas i administrativa byrån eller, på sätt i motionerna förordats, underställes produktionschefen eller anknyts till någon av ämnesbyråerna. Utskottet saknar för sin del tillräckligt underlag för att förorda någon avvikelse från den av departementschefen föreslagna organisationsformen i förevarande avseende, vilken torde böra prövas mot bakgrunden av vad utskottet i det föregående anför. Skulle erfarenheten ge vid handen att skäl framdeles föreligger för en organisationsändring torde frågan härom kunna upptas i vederbörligt sammanhang. Mot bakgrunden av det anförda anser utskottet tillräckliga skäl inte föreligga för att f. n. tillstyrka någon åtgärd i enlighet med ifrågavarande motionsyrkande.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

A. att riksdagen må

1. godkänna de av departementschefen i statsrådsprotokollet över finansärenden för den 2 mars 1962 tillstyrkta riktlinjerna för den statliga statistikens organisation under budgetåret 1962/63;
2. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för förslagens genomförande;
3. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för statistiska centralbyrån som föranledes av vad departementschefen i statsrådsprotokollet föreslagit;
4. godkänna följande avlöningsstat för statistiska centralbyrån, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1962/63:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	1 891 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	5 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	3 684 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	1 672 000
5. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	111 000
	<hr/>
	Summa kr. 7 363 000

B. att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 630 och II: 764, såvitt nu är i fråga,

1. till *Statistiska centralbyrån: Avlöningar till personal för verksamheten i allmänhet* för budgetåret 1962/63 å driftbudgeten under sjunde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 7 363 000 kr.;

2. till *Statistiska centralbyrån: Omkostnader för verksamheten i allmänhet* för budgetåret 1962/63 å driftbudgeten under sjunde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 4 640 000 kr.;

3. till *Statistiska centralbyrån: Särskilda undersökningar* för budgetåret 1962/63 å driftbudgeten under sjunde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 1 000 000 kr.;

4. avslå framställningen om anvisande av ett förslagsanslag av 1 000 kr. till kostnader för offsettryck;

5. avslå framställningen om anvisande av ett reservationsanslag av 125 000 kr. till utrustning av offsettryckeri;

C. att riksdagen må, med bifall till motionerna I: 630 och II: 764, såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla

1. att undersökning sker huruvida de för statistiska centralbyrån nödvändiga tryckeriarbetena kan på ett mera rationellt sätt och med mindre kostnader för statsverket utföras vid det affärsdrivande tryckeri, som statsmakterna redan har till förfogande;

2. att genom Kungl. Maj:ts försorg en närmare undersökning företages rörande ändamålsenligheten och kostnadskonsekvenserna av nuvarande spridning av statsförvaltningens tryckeriresurser jämfört med de fördelar, som kan vinnas genom att på lämpliga områden rationellt tillvarata möjligheterna vid det redan befintliga statliga affärsdrivande tryckeriet;

D. att motionerna I: 627 och II: 758 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 3 maj 1962

På statsutskottets vägnar:

ERNST V. STAXÄNG

Närvarande: se under utlåtandet nr 93.

Reservation

av herr *Boman*, fröken *Andersson*, herrar *Axel Johannes Andersson*, *Per Jacobsson*, *Bengtson*, *Birke*, *Nils-Eric Gustafsson*, *Staxäng*, *Svensson* i Stenkyrka, fröken *Elmén*, herrar *Eliasson* i Sundborn, *Svensson* i Ljungskile, *Löfroth* och *Palm*, vilka ansett

dels att det stycke i utskottets yttrande på s. 5, som börjar med »Vid bedömandet» och slutar med »avsedd innebörd», bort ha följande lydelse:

»Vid bedömandet av frågan om inrättande av ett särskilt offsettryckeri vid statistiska centralbyrån har utskottet inte kunnat undgå att fästa stor vikt vid det i motionerna I: 630 och II: 764 upptagna spörsmålet om förläggningen av tryckeriverksamheten inom statsförvaltningen, såväl beträffande särskilt statistiska centralbyrån som i fråga om förvaltningen i allmänhet. Det synes utskottet motiverat att en närmare undersökning företas av nämnda fråga. Utskottet anser emellertid att en sådan undersökning bör vara förutsättningslös och är fördenskull inte berett att i enlighet med motionsyrkandena tillstyrka, att undersökningarna inriktas med särskilt uttalat syfte på ett visst bestämt tryckeri, statens reproduktionsanstalt. Utskottet förordar i anslutning till det anförda, att riksdagen i anledning av de föreliggande motionerna hos Kungl. Maj:t hemställer att en allmän och förutsättningslös undersökning kommer till stånd av de i motionerna berörda principfrågorna.»

dels ock att utskottets hemställan under C. bort ha följande lydelse:

»C. att riksdagen må, i anledning av motionerna I: 630 och II: 764, såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla

1. att undersökning sker huruvida de för statistiska centralbyrån nödvändiga tryckeriarbetena kan på ett mera rationellt sätt och med mindre kostnader för statsverket utföras vid annat tryckeri;

2. att genom Kungl. Maj:ts försorg en närmare undersökning företages rörande ändamålsenligheten och kostnadskonsekvenserna av nuvarande spridning av statsförvaltningens tryckeriresurser;»